

ΜΑΡΙΑ ΛΑΪΝΑ

λοξοί
δρόμοι

ΔΥΟ ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΟ
δέντρο

ΜΕΓΑΛΟ ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 2022

ΜΑΡΙΑ ΛΑΪΝΑ

λοξοί δρόμοι
το δέντρο

ΔΥΟ ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη — Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία / Θέατρο * Μαρία Λαϊνά, Λοξοί δρόμοι
– Το δέντρο * Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου * Επιμέλεια - διόρθωση: Μάνια
Μεζίτη * Φωτοστοιχειοθεσία: Παναγιώτης Βογιατζάκης * Copyright® Εκδόσεις Σ. Πατάκης
ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) και Μαρία Λαϊνά, 2021 * Λοξοί δρόμοι: Πρώτη έκδοση από
τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούλιος 2023 – Το δέντρο: Πρώτη έκδοση από τις εκδόσεις
Ηρόδοτος, Αθήνα, 2013. Νέα έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούλιος 2023 *
KET Δ949 * ΚΕΠ 389/23 * ISBN 978-960-16-9957-8

ΠΑΝΑΓΗ ΣΤΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 891.100.2665,
FAX: 210.36.50.069 • ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210.38.31.075 • ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ:
Ν. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ 122, 563 34 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗΛ: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, FAX: 2310.70.63.55
• Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΛΟΞΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΓΥΝΑΙΚΑ: Γυναίκα απροσδιορίστου ηλικίας, όχι κάτω των σαράντα

ΑΝΤΡΑΣ: Άντρας τριάντα με τριάντα πέντε χρονών

ΘΕΑΤΗΣ: Μεσήλικας θεατής

(Σκηνή σκοτεινή. Ήχος γρύλου.)

ΑΝΤΡΙΚΗ ΦΩΝΗ OFF Πλήξη και σιχασιά γεμάτος
ανεβαίνω τη σκάλα
που φτάνει ως το τέλος ενός σκοτεινού σπιτιού.

ΓΥΝΑΙΚΑ (στο σκοτάδι) Πάρα-κάτω.

ΦΩΝΗ OFF Εκεί στο τέλος, ίσως, κι έξω μετά στη στέγη,
το αδιατάραχτο αμόλυντο φως θα με ξεκάνει. [...]
Όλοι κοιμούνται ενώ εγώ, που λαχταρώ να κοιμηθώ,
δεν κλείνω μάτι. Ανεβαίνω ή κουτρουβαλώ τη σκάλα.
Γράφω ή ονειρεύομαι. Η ζωή με καίει σαν κεράκι.

(Η σκηνή φωτίζεται αχνά. Φωνή γυναίκας, κουρασμέ-
νη. Απαγγέλλει με διαφορετικό τρόπο.)

ΓΥΝΑΙΚΑ «Πλήξη και σιχασιά γεμάτος, ανεβαίνω τη
σκάλα». Ωραίος τρόπος να τελειώνεις τη μέρα σου!
(Μικρή παύση. Κουνάει το χέρι της. Η φωνή της απαι-
τητική.) Φώτα! Σιγά σιγά. Σε καμιά περίπτωση δεν
θα το ανεχτώ. Το φως (κάπως ειρωνικά), αδιατά-

ραχτο ή αμόλυντο, μπορεί να με ξεκάνει. (Τινάζει ενοχλημένη τα ρούχα της με τα χέρια, σαν να θέλει ν' απαλλαγεί από κάτι.) Δεν μας φτάνουν όλα... έχουμε και την αδιακρισία της ποίησης. (Δείχνει με το χέρι της προς την κονσόλα.) Εν πάση περιπτώσει, υποτίθεται πως την ξέρετε τη δουλειά σας, και διαθέτετε την απαιτούμενη υποδομή. Σιγά σιγά λοιπόν, και με κάποια γλυκιά υπαινικτικότητα, αν έχετε την καλοσύνη. (Στρέφεται προς την είσοδο.) Ααα, την πόρτα, κλείστε την πόρτα. (Θόρυβος πόρτας που κλείνει.) Ωραία. Κανείς δεν θα μπει... (Τα φώτα δυναμώνουν αργά. Σκηνηκό σχεδόν άδειο. Διακρίνουμε μια γυναίκα ντυμένη απλά και σύγχρονα. Όμορφη, αλλά κάπως παράξενη —το βλέμμα κυρίως, λίγο φευγάτο με μια χροιά διαστροφής. Στέκεται μπροστά σε μια μπαλκονόπορτα και γεμίζει προσεχτικά ένα ρεβόλβερ.) ...και κανείς, κανείς δεν θα βγει. (Στρέφεται και κοιτάζει το κοινό.) Πλήξη και σιχασιά. Όχι εντελώς. Όχι ακόμα. (Παύση.) Θέλω, θέλω, λέω, να παίξω ακόμα, ακόμα θέλω, έναν ρόλο. Όχι να τον υποκριθώ. Να τον παίξω. Όχι οποιονδήποτε! Έναν σπουδαίο γυναικείο ρόλο. Παρόλο... παρόλο που θα μπορούσα να παίξω κι έναν αντρικό. Το φύλο δεν είχε ποτέ σημασία. Λοιπόν, να τα ξαναπούμε. (Κινείται στη σκηνή ελεύθερα αλλά σαν κάτι να την απασχολεί.) Θέλω να παίξω έναν σπουδαίο γυναικείο ρόλο. Νομίζω, είμαι ενδεδειγμένη. Δεν είμαι ντροπαλή. Δεν, υπόσχομαι. Δεν, αντέχω τη μονότονη αφόρητη τάξη. Δεν, ξέρω ποια είναι τα περιέργα μέρη στα οποία εδράζουν τα περιέργα συναισθήμα-

τα. (Μονολογεί.) Αυτά παθαίνει όποιος παίρνει «λοξούς δρόμους». (Μικρή παύση.) Χρειάζομαι κοινό. Κοινό, που, ει δυνατόν, να το αφήσω ξερό και να μετανιώσει την ώρα και τη στιγμή που πλήρωσε για να με δει. Γιατί, θα πληρώσει! Προσκλησεις δεν δίνω πια, έχει καταντήσει μπελάς. Γυρίζουν οι προσκεκλημένοι και κοιτάνε ο ένας τον άλλο πλαγίως και βλοσυρά, σε ποια θέση κάθεται καθένας, σε σχέση με τη σκηνή και τον άλλο —αστεία πράματα, μην πω γελοία. (Παύση, σημαδεύει το κοινό με το ρεβόλβερ.) Εδώ είμαστε. (Παύση.) Ο θάνατος των άλλων είναι σχεδόν πάντα θάνατος ξένων ανθρώπων. Τα κλάματα, ο θρήνος, είναι το ψέμα για το οποίο έχουμε συμφωνήσει όλοι. Στην ουσία πρόκειται για θρίαμβο της φθαρτής σάρκας. Της ζωντανής ακόμη σάρκας. Της ζωντανής ακόμη. (Μεγάλη παύση.) Νέος, είσαι μόνος σου. Γερνώντας, μένεις μόνος σου... Η καλοσύνη των άλλων είναι κι αυτή, σχεδόν πάντα, καλοσύνη ξένων ανθρώπων... (Αλλαγή ύφους.) Κάτι τέτοιο. Μπλανς... Μπλανς Ντυ Μπουά, Λεωφορείον ο Πόθος. Αυτή, όχι, δεν κρατάει πιστόλι. Δεν το συζητώ. (Αφήνει το ρεβόλβερ.) Τέννεσση Ουίλλιαμς. Κάτι ήξερε. Η καλοσύνη των άλλων είναι, σχεδόν πάντα, καλοσύνη των ξένων — ή κάτι τέτοιο. Σπουδαία φράση! Μετά την πήραν κι άλλοι καλοί... αλλά μυθιστοριογράφοι. (Μικρή παύση.) Δεν συμπαθώ ιδιαίτερα το μυθιστόρημα. Ομολογώ. Πεντακόσιες σελίδες για κάτι που μπορείς να το πεις σε εκατό το πολύ. Εκτός... Εκτός κι αν έχεις τα κότσια! (Παύση. Κοιτάζει το

κοινό σαν να γυρεύει κάτι, και απευθύνεται σε κάποιον γύρω στα τριάντα που κάθεται στις πρώτες σειρές ανάμεσα στους θεατές.) Έλα δω, καμάρι μου, ναι, ναι, εγώ σε έχω βάλει εκεί, μη φοβάσαι. Σήκω. Άντε. (Μικρή παύση, σαν να αναρωτιέται.) Δες να κάνω λάθος; (Ο ΑΝΤΡΑΣ σηκώνεται και την πλησιάζει. Δεν τον χαρακτηρίζει τίποτα ιδιαίτερο. Αυτή σηκώνει το χέρι της, τον σταματάει σε απόσταση περίπου ενός μέτρου, και τον κοιτάζει δύσπιστα.) Πες μου έναν ρόλο της προκοπής. Όχι ενζενί, όχι βεντέτα, έναν σπουδαίο ρόλο, δείξτε μου επιτέλους έναν σπουδαίο, γυναικείο ει δυνατόν, ρόλο.

(Ο ΑΝΤΡΑΣ, δισταχτικός στην αρχή, σηκώνει και χτυπάει τα χέρια του.)

ΑΝΤΡΑΣ Έντα Γκάμπλερ. Λήψη πρώτη.

ΓΥΝΑΙΚΑ (γελάει) Ένα λεπτό, παιδάκι μου. Αυτό είναι του Σκανδιναβού, του... του... του Ίψεν, ξεχνάω το μικρό του. Κάτι μεγαλειώδες, ένδοξο, βασιλικό... Ριχάρδος, Ερρίκος;...

ΑΝΤΡΑΣ Ερρίκος. Δεν είναι δυνατόν να μην το ξέρετε.

ΓΥΝΑΙΚΑ (ξερά) Το ξέρω αλλά δεν το θυμάμαι. (Μικρή παύση.) Αυτός πέθανε από σωματική και πνευματική ατονία, έτσι δεν είναι;

ΑΝΤΡΑΣ Μάλιστα.

ΓΥΝΑΙΚΑ Σε ποια ηλικία, αν επιτρέπεται;

ΑΝΤΡΑΣ Εβδομήντα οχτώ.

ΓΥΝΑΙΚΑ Μάλιστα. Ούτε λίγο ούτε πολύ. Και σε ποια ηλικία την έγραψε την Γκάμπλερ του;

ΑΝΤΡΑΣ Δεν ξέρω.

ΓΥΝΑΙΚΑ (μονολογεί αμήχανη αλλά και κάπως κοροϊδευτικά) Δεν ξέρω. Ξεχνάω ότι δεν ξέρω. Ξεχνάω ότι ξεχνάω ότι δεν ξέρω.

ΑΝΤΡΑΣ Χίλια οχτακόσια ενενήντα ένα, η πρώτη παράσταση.

ΓΥΝΑΙΚΑ Πάρα-κάτω.

ΑΝΤΡΑΣ Άλλα τέσσερα έγραψε μετά. Δεν έγραψε τίποτε άλλο.

ΓΥΝΑΙΚΑ Ναι, ναι, εντάξει, και τελευταίο εκείνο για τους νεκρούς που ξυπνάνε μαζί μ' άλλους νεκρούς ή ανάμεσα σ' άλλους νεκρούς – για όνομα του Θεού! Αλλά αυτός πόσο ήταν τότε;

ΑΝΤΡΑΣ Τι σας νοιάζει;

ΓΥΝΑΙΚΑ Οι άντρες, όταν γερνάνε, λένε και γράφουν τα χειρότερα για τις γυναίκες.

ΑΝΤΡΑΣ Δεν ισχύει για τον Ίψεν.

ΓΥΝΑΙΚΑ (συνεχίζει απτόητη) Κι ας δείχνουν αρνάκια στα ξένα σπίτια. Τους το φυλάνε. Σκέφτονται ότι όλο και κάτι περισσότερο έπρεπε να τους έχει δώσει η γυναίκα τους. Η κακούργα. Συνεχώς κάτι περισσότερο. Οι περισπασμοί, σκέφτονται, έπρεπε να είναι λιγότεροι, και φταίει που δεν τους απαγόρευσε την είσοδο στο άνοιγμα της πόρτας. (Μικρή παύση.) Ιδιαίτερα οι ταλαντούχοι. Οι ιδιοφυείς. Απαιτητικοί. Υποχόνδριοι. Τύρανοι. (Μικρή παύση.)

Ισχύει και για τους ζωγράφους. (Γελάκι.) Καλά, αυτοί κι αν είναι. Οι χειρότεροι μάλλον. Πεθαίνει η μάνα τους, πεθαίνει η γυναίκα τους, πεθαίνει, έστω, η υπηρέτριά τους... (καγχάζει) —τρόπος του λέγειν—, και δεν πάνε καν στην κηδεία, γιατί τους απασχολεί η μορφή και το χρώμα... και τα λοιπά, και τα λοιπά. Ε;

ΑΝΤΡΑΣ (σηκώνει τους ώμους) Τι να σας πω.

ΓΥΝΑΙΚΑ Τίποτα. Δίγοι περιμένω να μου πουν κάτι της προκοπής. (Παύση.) Έχεις κανένα μονόλογο; Θα δεις, σίγουρα θα είναι αντιπαθητικός. Τους προτιμώ αυτούς. Έχουν ζουμί.

ΑΝΤΡΑΣ Έντα Γκάμπλερ. Λήψη πρώτη.

ΓΥΝΑΙΚΑ (συγκεντρώνεται και παίζει την Γκάμπλερ) «Όχι, όχι, αφήστε! Κλείσε καλύτερα τις κουρτίνες, θα μπαίνει λιγότερο φως. Αυτή η υπηρέτρια άνοιξε την μπαλκονόπορτα και μπήκε όλος ο ήλιος μέσα.»

ΑΝΤΡΑΣ Μάλιστα... μάλιστα. (Πηγαίνει στην υποτιθέμενη μπαλκονόπορτα, μισοτραβάει τις κουρτίνες.) «Να, Έντα, έτσι θα έχεις και σκιά και καθαρό αέρα.»

(Η ΓΥΝΑΙΚΑ ανοίγει με την ησυχία της ένα μπουκάλι σαμπάνια που το βρίσκει σ' ένα τραπεζάκι στην άκρη της σκηνής. Γεμίζει ένα ποτήρι. Παίζει μια φράση του Γιάσα από τον Βυσσινόκηπο.)

ΓΥΝΑΙΚΑ «Εις υγείαν των αναχωρούντων. Καλή τύχη στους παραμένοντες!» (Πίνει, γελάει.)

ΑΝΤΡΑΣ (εμφατικά) Ώρα να ξεκινάμε. Έντα Γκάμπλερ, λήψη πρώτη.

ΓΥΝΑΙΚΑ Τι «λήψη» και «λήψη»; Θέατρο είν' εδώ, παιδάκι μου. Tête-à-tête με τον αμείλικτο θεατή. Χαζός ή έξυπνος, δεν ξέρω, αλλά στρογγυλοκαθισμένος μπροστά σου, μπροστά στα μούτρα σου, σε κοιτάει αυθάδης κατάμουτρα, ναι, πρόθυμος να τον απογοητεύσεις.

ΑΝΤΡΑΣ Να τον απογοητεύσεις; Ε, όχι—

ΓΥΝΑΙΚΑ Ε, ναι! Να έχει τη χαρά να πει πως ήσουν..., όχι αυτό που περίμενε ακριβώς, ήθελε κάτι περισσότερο, συνεχώς κάτι περισσότερο.

ΑΝΤΡΑΣ Δεν έχετε δίκιο. Καλοπροαίρετοι άνθρωποι έρχονται στο θέατρο.

ΓΥΝΑΙΚΑ Καλοπροαίρετοι για να πλήξουν... Ν' αλλάξουν πόδι στο τέταρτο· να ξεροβήξουν· να ξύσουν τ' αυτί τους· να συμβουλευτούν το πρόγραμμα μες στο σκοτάδι· να βγουν στο διάλειμμα στοχαστικοί κι αναποφάσιστοι. Τους ξέρω. Τους ξέρω καλύτερα απ' ό,τι με ξέρουν. Συνήθως τους σέρνει η γυναίκα τους. Άκου να δεις! Δεν θέλω πλήξη και πνιχτά χασμουρητά. Από πολλά υπέφερα στη ζωή μου, αλλά η πλήξη ήταν το χειρότερο. Μέχρι και τον Τσέχωφ βαριέμαι μερικές φορές. Το παρακάνει, δεν νομίζεις;

ΑΝΤΡΑΣ (με απόλυτη απορία) Ο Τσέχωφ; Πού;

ΓΥΝΑΙΚΑ Στη μελαγχολία. Στο αργόσυρτο. Στο ύπαιθρο και στους περιπάτους στην εξοχή, στα ξεπρο-

βοδίσματα, τους αποχαιρετισμούς... Στους κή-
πους και στα κτήματα, στο κεράσι, στο τσάι...
Επιτέλους! Στα μισόλογα, στα γλυκόλογα, στα
αχ τι έγινε, πο πο τι θα γίνει! στις γεροντοκόρες,
στους θείους, τις παραμάνες, στις γέρικες λεύκες,
σημύδες —τι είναι αυτά τα ψηλόλιγνα—, στη Σό-
νια και τον Βάνια, στην Άνια και τη Διουμπόφ,
στους αιώνιους φοιτητές, στην αληθινή ζωή που
κανείς δεν την είδε, κι αν θέλεις τη γνώμη μου,
δεν υπάρχει.

ΑΝΤΡΑΣ Είπε αυτό που εκείνοι ήθελαν να πουν.

ΓΥΝΑΙΚΑ Ναι, ο αιώνιος Τσέχωφ. Κάνει το προμελε-
τημένο να φαίνεται αυθόρμητο. Απελευθερώνει το
νόημα. Μα σαν κι αυτός να βαριέται λίγο, τι λες;
Ούτε μια ραδιουργία, τίποτα; Πώς τα κατάφερε;
Αυτός που κάθε τρεις και λίγο μιλάει για κούραση,
δεν κουράστηκε ποτέ του απ' τα ίδια και τα ίδια;
(Μικρή παύση.) Γκρινιάζει πάντως. Γκρινιάζει με
ταλέντο και με την ψυχή του. Ίσως γι' αυτό γκρι-
νιάζει.

ΑΝΤΡΑΣ Δεν νομίζω, αλλά... κόψτε το άμα θέλετε.
Θέλετε να το πείτε γκρίνια; Πότε; Όταν τα βάζει
με τη ρουτίνα και με την αμάθεια; Όταν ο Άστρωφ
ξεδιπλώνει το ρολό με τους χάρτες του στην Ελένα
και της δείχνει πώς ήταν η επαρχία πριν από πε-
νήντα κι είκοσι πέντε χρόνια, και μονολογεί στο
τέλος, «Έχουν καταστραφεί σχεδόν τα πάντα, και
τίποτα δεν έχει δημιουργηθεί στη θέση τους», το
παρακάνει; Έτσι δεν έγινε;

ΓΥΝΑΙΚΑ (σαν αφηρημένη) Όχι, όχι αυτό, κάτι άλλο.
 (Αλλαγή ύφους.) Ναι, έτσι έγινε. Και χειρότερα, αν
 πρέπει να προσθέσω κάτι. (Αλλαγή ύφους.) Α, ναι...
 ο γιατρός, ο Άστρωφ. Στον Θείο Βάνια, ε; Μάλιστα.
 Ο ιδεολόγος που στενοχωριόταν γιατί τα δάση όλο
 και λιγοστεύουν, και φύτευε κάθε χρονιά καινούρια
 δέντρα. Για σκέψου. (Ξεσπάει σε γέλια και μετά σο-
 βαρεύεται ξαφνικά.) Χρειάζεται αληθινό κουράγιο για
 κάτι τέτοιο. Αληθινό! (Μικρή παύση.) Ο Άστρωφ...
 Σκέψου να ζούσε σήμερα! Ένας ιδεολόγος γιατρου-
 δάκος τόσοσ δα. Αντί να κόψει κι αυτός, να τελειώ-
 νουμε, εκείνος φύτευε. Ενώ είχε την επιστήμη του,
 είχε τις αποδείξεις της ματαιότητας. «Όλο δάση.
 Δάση. Μου φαίνεται μονότονο.» Εγώ—

ΑΝΤΡΑΣ (αγανακτισμένος) Μήπως το παρακάνετε εσείς;
 Μόνο τον εαυτό σας σκέφτεστε. Γιατί, εσείς τι εί-
 στε;

ΓΥΝΑΙΚΑ Εσύ, ποιος είσαι;

(Ο ΑΝΤΡΑΣ την κοιτάζει άφωνος.)